

Този текст служи само за информационни цели и няма правно действие. Институциите на Съюза не носят отговорност за неговото съдържание. Автентичните версии на съответните актове, включително техните преамбюли, са версиите, публикувани в Официален вестник на Европейския съюз и налични в EUR-Lex. Тези официални текстове са пряко достъпни чрез връзките, публикувани в настоящия документ

► **V** ДИРЕКТИВА 2004/38/ЕО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА

от 29 април 2004 година

относно правото на граждани на Съюза и на членове на техните семейства да се движат и да пребивават свободно на територията на държавите-членки, за изменение на Регламент (ЕИО) № 1612/68 и отменяща Директиви 64/221/ЕИО, 68/360/ЕИО, 72/194/ЕИО, 73/148/ЕИО, 75/34/ЕИО, 75/35/ЕИО, 90/364/ЕИО, 90/365/ЕИО и 93/96/ЕИО

(текст от значение за ЕИП)

(ОВ L 158, 30.4.2004 г., стр. 77)

Изменен със:

Официален вестник

№ страница дата

► **M1** Регламент (ЕС) № 492/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 година L 141 1 27.5.2011 г.



**ДИРЕКТИВА 2004/38/ЕО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ
И НА СЪВЕТА**

от 29 април 2004 година

относно правото на граждани на Съюза и на членове на техните семейства да се движат и да пребивават свободно на територията на държавите-членки, за изменение на Регламент (ЕИО) № 1612/68 и отменяща Директиви 64/221/ЕИО, 68/360/ЕИО, 72/194/ЕИО, 73/148/ЕИО, 75/34/ЕИО, 75/35/ЕИО, 90/364/ЕИО, 90/365/ЕИО и 93/96/ЕИО

(текст от значение за ЕИП)

ГЛАВА I

Общи разпоредби

Член 1

Предмет

Настоящата директива определя:

- а) условията, уреждащи упражняването на правото на гражданите на Съюза и на членовете на техните семейства на свободно движение и пребиваване на територията на държавите-членки;
- б) правото на гражданите на Съюза и на членовете на техните семейства на постоянно пребиваване на територията на държавите-членки;
- в) ограниченията, налагани на правата, посочени в букви а) и б), от съображения, свързани с обществения ред, обществената сигурност или общественото здраве.

Член 2

Определения

За целите на настоящата директива:

- 1) „Гражданин на Съюза“ означава лице, което има гражданство на държава-членка;
- 2) „Член на семейство“ означава:
 - а) съпруга/съпругата;
 - б) партньор, с когото гражданинът на Съюза е сключил регистрирано съжителство въз основа на законодателството на държава-членка, ако законодателството на приемащата държава-членка третира регистрираното съжителство като равносилно на брак и в съответствие с условията, посочени в приложимото за случая законодателство на приемащата държава-членка;
 - в) преки наследници, които са на възраст под 21 години или които са лица на издръжка, както и такива, които са наследници на съпруга/съпругата или партньора така, както е определен в буква б);
 - г) преки роднини по възходяща линия на издръжка, както и такива преки роднини на съпруга/съпругата или партньора, така както е определен в буква б);

▼B

- 3) „Приемаща държава–членка“ означава държавата–членка, в която гражданинът на Съюза се движи, за да упражни своето право на свободно движение и пребиваване.

*Член 3***Бенефициенти**

1. Настоящата директива се прилага за всички граждани на Съюза, които се движат или пребивават в държава–членка, различна от тази, на която са граждани, и за членовете на техните семейства (така, както са определени в член 2, точка 2, които ги придружават или се присъединяват към тях.

2. Без да се засягат правата на свободно движение и пребиваване, които въпросните лица могат да имат сами по себе си, приемащата държава–членка в съответствие с нейното национално законодателство улеснява влизането и пребиваването на следните лица:

- а) всякакви други членове на семейството (независимо от тяхната националност), които не отговарят на определението, посочено в член 2, точка 2, и които в държавата, от която идват, са лица на издръжка или са членове на домакинството на гражданина на Съюза, който има основното право на пребиваване или в случаите, когато сериозни здравословни причини задължително изискват лична грижа за члена на семейството от страна на гражданина на Съюза;
- б) партньора, с когото гражданинът на Съюза има трайна връзка, което е надлежно удостоверено.

Приемащата държава–членка извършва подробен преглед на личните обстоятелства и аргументира всеки отказ на разрешение за влизане или пребиваване на тези лица.

ГЛАВА II

Право на излизане и влизане*Член 4***Право на излизане**

1. Без да се засягат разпоредбите относно документите за пътуване, приложими при контрола на държавните граници, всички граждани на Съюза с валидна карта за самоличност или паспорт и членовете на техните семейства, които не са граждани на държава–членка и които притежават валиден паспорт, имат правото да напускат територията на държава–членка, за да пътуват до друга държава–членка.

2. По отношение на лицата, за които се прилага параграф 1, не следва да се изисква изходна виза или да се налага друго равносходно задължение.

3. В съответствие със своето законодателство държавите–членки издават и подновяват на своите граждани карта за самоличност или паспорт, удостоверяващ националността им.

4. Паспортът следва да е валиден поне за всички държави–членки и за страните, през които притежателят на паспорта трябва да премине, когато пътува между държавите–членки. В случаите, когато законодателството на държавата–членка не предвижда да се

▼B

издават карти за самоличност, срокът на валидност на всички паспорти е не по-малък от пет години от момента на издаването или подновяването им.

*Член 5***Право на влизане**

1. Без да се засягат разпоредбите относно документите за пътуване, приложими при контрола на държавните граници, държава-членка дават на гражданите на Съюза разрешение да влизат на тяхна територия с валидна карта за самоличност или паспорт и дават на членовете на семейството, които не са граждани на държава-членка, разрешение да влязат на тяхна територия с валиден паспорт.

От гражданите на Съюза не следва да се изискват входни визи или да се налага равностойно задължение.

2. От членовете на семейството, които не са граждани на държава-членка, се изисква само да притежават входна виза в съответствие с Регламент (ЕО) № 539/2001 или в съответствие с националното законодателство, когато това е необходимо. За целите на настоящата директива притежаването на валидната карта за пребиваване, посочена в член 10, освобождава тези членове на семейството от изискването за виза.

Държавите-членки осигуряват на такива лица всички необходими улеснения за получаване на необходимите визи. Тези визи се издават безплатно, в най-кратък срок и въз основа на ускорена процедура.

3. Приемащата държава-членка няма да поставя печат в паспорта при влизане или излизане на членове на семейството, които не са граждани на държава-членка, при условие че те представят картата за пребиваване, предвидена в член 10.

4. В случаите, когато гражданин на Съюза или член на семейството, който не е гражданин на държава-членка, няма необходимите документи за пътуване или необходимите визи (ако се изискват такива), въпросната държава-членка, преди да ги върне, предоставя на такива лица всички разумни възможности да получат необходимите документи или те да им бъдат донесени в разумен срок от време или да потвърдят или докажат чрез други средства, че те имат право на свободно движение и пребиваване.

5. Държавата-членка може да изиска от въпросното лице да докладва за присъствието си на нейна територия в рамките на разумен и недискриминационен срок. Неспазването на това изискване може да доведе до налагане на съразмерна и недискриминационна санкция на въпросното лице.

ГЛАВА III

Право на пребиваване*Член 6***Право на пребиваване до три месеца**

1. Гражданите на Съюза имат право на пребиваване на територията на друга държава-членка за срок до три месеца без никакви условия или формалности, освен изискването да притежават валидна карта за самоличност или паспорт.

▼B

2. Разпоредбите на параграф 1 важат също така за членове на семейството, притежаващи валиден паспорт, които не са граждани на държава-членка и които придружават или се присъединяват към гражданина на Съюза.

*Член 7***Право на пребиваване за повече от три месеца**

1. Всички граждани на Съюза имат право да пребивават на територията на друга държава-членка за срок, по-дълъг от три месеца, ако те:

а) са работници или самостоятелно заети лица в приемащата държава-членка; или

б) притежават достатъчно средства за себе си и за членовете на семейството си, с цел да не се превърнат в тежест за системата за социално подпомагане на приемащата държава-членка през времето си на пребиваване и притежават пълно здравно застрахователно покритие в приемащата държава-членка; или

в) — са записани в частно или държавно учебно заведение, акредитирано или финансирано от приемащата държава-членка въз основа на нейното законодателство или административна практика, с основната цел да преминат курс на обучение, включително професионално обучение, и

— притежават пълно здравно застрахователно покритие в приемащата държава-членка и убедят съответните национални власти, посредством декларация или други равностойни средства, избрани от тях, че притежават достатъчни финансови средства за себе си и за членовете на семейството си, с цел да не се превърнат в тежест за системата за социално подпомагане на приемащата държава-членка през времето си на пребиваване; или

г) са членове на семейството, придружаващи или присъединяващи се към гражданин на Съюза, който отговаря на условията, посочени в букви а), б) или в).

2. Правото на пребиваване, предвидено в параграф 1, обхваща и членове на семейството, които не са граждани на държава-членка и които придружават или се присъединяват към гражданина на Съюза в приемащата държава-членка, при условие че този гражданин на Съюза отговаря на условията, посочени в параграф 1, букви а), б) или в).

3. За целите на параграф 1, буква а) гражданин на Съюза, който вече не е работник или самостоятелно заето лице, запазва статуса си на работник или самостоятелно заето лице при следните обстоятелства:

а) той/тя временно не е в състояние да работи поради болест или злополука;

б) той/тя се намира в надлежно регистрирана принудителна безработица, след като е бил/а зает/а в продължение на повече от една година и се е регистрирал/а като търсещо работа лице в съответното бюро по труда;

▼B

- в) той/тя се намира в надлежно документирана принудителна безработица, след като е изтекъл срочен трудов договор със срок по-кратък от една година или след като е станал/а принудително безработен/на през първите дванадесет месеца и се е регистрирал/а като търсещо работа лице в съответното бюро по труда. В този случай статусът на работник се запазва за не по-малко от шест месеца;
- г) той/тя започне професионално обучение. Освен ако той/тя не е принудително безработен/а, запазването на статуса на работник изисква обучението да бъде свързано с неговата/нейната предишна заетост.

4. Чрез дерогация от параграф 1, буква г) и параграф 2 по-горе, единствено съпругът/съпругата, регистрираният партньор, посочен в член 2, параграф 2, буква б) и децата на издръжка имат право на пребиваване като членове на семейството на гражданин на Съюза, отговарящ на условията на параграф 1, буква в) по-горе. Член 3, параграф 2 се прилага за неговите/нейните преки роднини по възходяща линия на издръжка и тези на неговия съпруг/неговата съпруга или регистриран партньор.

*Член 8***Административни формалности за граждани на Съюза**

1. Без да се засяга член 5, параграф 5, за срокове на пребиваване по-дълги от три месеца приемащата държава-членка може да изиска от гражданина на Съюза да се регистрира при съответните власти.

2. Крайният срок за регистриране не може да бъде по-малък от три месеца от датата на пристигането. Веднага се издава удостоверение за актуална регистрация, съдържащо името и адреса на регистриращото се лице и датата на регистрацията. Неспазването на изискването за регистрацията може да доведе до налагане спрямо въпросното лице на съразмерни и недискриминационни санкции.

3. За да се издаде удостоверение за регистрацията, държавите-членки могат само да изискват:

— гражданите на Съюза, за които се прилага член 7, параграф 1, буква а), да представят валидна карта за самоличност или паспорт, потвърждение за наемане на лицето от страна на работодателя или удостоверение за трудова заетост, или доказателство, че те са самостоятелно заети лица;

— гражданите на Съюза, за които се прилага член 7, параграф 1, буква б), да представят валидна карта за самоличност или паспорт и да представят доказателства, че те отговарят на изискванията, постановени в съответната разпоредба;

— гражданите на Съюза, за които се прилага член 7, параграф 1, буква в), да представят валидна карта за самоличност или паспорт, да представят доказателство за записване в акредитирано учебно заведение и за сключването на пълна здравна застраховка и декларацията или равностойно средство, посочени в член 7, параграф 1, буква в). Държавите-членки не могат да изискват в тази декларация да се посочва конкретната сума на средствата.

▼B

4. Държавите-членки не могат да определят фиксирана сума, която те смятат, че представлява „достатъчни средства“, но те трябва да вземат предвид личното положение на въпросното лице. При всички случаи тази сума няма да бъде по-висока от прага, под който гражданите на приемащата държава-членка получават право на социални помощи или когато този критерий е неприложим, тя няма да бъде по-висока от минималната социалноосигурителна пенсия, плащана от приемащата държава-членка.

5. За да бъде издадено удостоверение за регистрация на членове на семейството на граждани на Съюза, които сами са граждани на Съюза, държавите-членки могат да изискват да бъдат представени следните документи:

- а) валидна карта за самоличност или паспорт;
- б) документ, удостоверяващ съществуването на семейни взаимоотношения или регистрирано съжителство;
- в) когато това е целесъобразно, удостоверението за регистрация на гражданина на Съюза, когато те придружават или към когото се присъединяват;
- г) в случаите, попадащи в приложното поле на член 2, параграф 2, букви в) и г), документално доказателство, че са изпълнени условията, постановени в тези разпоредби;
- д) в случаите, попадащи в приложното поле на член 3, параграф 2, буква а), документ, издаден от съответните власти в страната на произход или от която пристигат, удостоверяващ, че те са лица на издръжка от или членове на домакинството на гражданина на Съюза или доказателство за наличието на сериозни здравословни причини, които задължително изискват лични грижи за члена на семейството от страна на гражданина на Съюза;
- е) в случаите, попадащи в приложното поле на член 3, параграф 2, буква б), доказателство за съществуването на трайна връзка с гражданина на Съюза.

*Член 9***Административни формалности за членове на семейството, които не са граждани на държава-членка**

1. Държавите-членки издават карта за пребиваване на членове на семейството на гражданин на Съюза, които не са граждани на държава-членка, когато планираният срок на пребиваване е по-дълъг от три месеца.

2. Крайният срок за внасяне на молбата за издаване на карта за пребиваване не може да бъде по-малък от три месеца от датата на пристигане.

3. Неспазването на изискването за подаване на молба за карта за пребиваване може да доведе до налагане спрямо въпросното лице на съразмерни и недискриминационни санкции.



Член 10

Издаване на карти за пребиваване

1. Правото на пребиваване на членове на семейството на гражданин на Съюза, които не са граждани на държава-членка, се доказва чрез издаването на документ, наричан „Карта за пребиваване на член на семейството на гражданин на Съюза“, не по-късно от шест месеца от датата на внасяне на молбата. Удостоверение за това, че лицето е подало молба за карта за пребиваване се издава незабавно.

2. За да бъде издадена картата за пребиваване, държавите-членки изискват представяне на следните документи:

- а) валиден паспорт;
- б) документ, удостоверяващ съществуването на семейни взаимоотношения или на регистрирано съжителство;
- в) удостоверението за регистрация или при липса на система за регистрация, всякакви други доказателства за пребиваването в приемашата държава-членка на гражданина на Съюза, когото те придружават или към когото се присъединяват;
- г) в случаите, попадащи в приложното поле на член 2, параграф 2, букви в) и г), документи, доказващи, че са изпълнени условията, посочени в тези разпоредби;
- д) в случаите, попадащи в приложното поле на член 3, параграф 2, буква а), документ, издаден от съответните власти в страната на произход или страната, от която пристигат, удостоверяващ, че те са лица на издръжка от или членове на домакинството на гражданина на Съюза или доказателство за наличието на сериозни здравословни причини, които задължително изискват лични грижи за члена на семейството от страна на гражданина на Съюза;
- е) в случаите, попадащи в приложното поле на член 3, параграф 2, буква б), доказателство за наличието на трайна връзка с гражданина на Съюза.

Член 11

Валидност на картата за пребиваване

1. Картата за пребиваване, посочена в член 10, параграф 1, е валидна за срок от пет години от датата на издаване или за планирания срок на пребиваване на гражданина на Съюза, ако този срок е по-кратък от пет години.

2. Валидността на картата за пребиваване не се засяга от временни отсъствия, които не превишават шест месеца на година, нито от отсъствия с по-голяма продължителност за задължителна военна служба, нито от отсъствие от максимум дванадесет последователни месеца поради уважителни причини като бременност и раждане, тежко заболяване, следване или професионално обучение или командироване в друга държава-членка или в трети страни.

*Член 12***Запазване на правото на пребиваване на членове на семейството в случай на смърт или отпътуване на гражданина на Съюза**

1. Без да се засяга втора алинея, смъртта или отпътуването на гражданина на Съюза от приемащата държава-членка не засяга правото на пребиваване на членовете на неговото/нейното семейство, които са граждани на държава-членка.

Преди да придобият правото на постоянно пребиваване, въпросните лица трябва да отговарят на условията, постановени в член 7, параграф 1, букви а), б), в) или г).

2. Без да се засяга втора алинея, смъртта на гражданина на Съюза не води до загуба на правото на пребиваване на членовете на неговото/нейното семейство, които не са граждани на държава-членка и които са пребивавали в приемащата държава-членка като членове на семейството в продължение на най-малко една година преди смъртта на гражданина на Съюза.

Преди придобиването на право на постоянно пребиваване, правото на пребиваване на въпросните лица се определя от изискването те да могат да покажат, че са работници или самостоятелно заети лица или че притежават достатъчно средства за себе си и за членовете на семейството си, за да не се превърнат в тежест за системата за социално подпомагане на приемащата държава-членка по време на пребиваването си, и че притежават пълно здравно застрахователно покритие в приемащата държава-членка, или че са членове на вече създадено в приемащата държава-членка семейство на лице, отговарящо на тези изисквания. „Достатъчни средства“ са средствата, определени в член 8, параграф 4.

Такива членове на семейството запазват своето право на пребиваване изключително на лична основа.

3. Отпътуването на гражданина на Съюза от приемащата държава-членка или неговата/нейната смърт не води до загуба на правото на пребиваване на неговите/нейните деца или на родителя, който на практика има настойничество/попечителство над децата, независимо от националността, ако децата пребивават в приемащата държава-членка и са записани в учебно заведение, с цел да учат в него, до приключването на тяхното обучение.

*Член 13***Запазване на правото на пребиваване на членове на семейството в случай на развод, анулиране на брака или прекратяване на регистрирано съжителство**

1. Без да се засяга втора алинея, разводът, анулирането на брака на гражданина на Съюза или прекратяването на неговото/нейното регистрирано съжителство така, както то е посочено в член 2, точка 2, буква б), не засяга правото на пребиваване на членовете на неговото/нейното семейство, които са граждани на държава-членка.

Преди да придобият право на постоянно пребиваване, въпросните лица трябва да отговарят на условията, постановени в член 7, параграф 1, букви а), б), в) или г).

▼B

2. Без да се засяга втора алинея, разводът, анулирането на брака или прекратяването на регистрираното съжителство така, както то е определено в член 2, точка 2, буква б), не водят до загуба на правото на пребиваване на членовете на семейството на гражданин на Съюза, които не са граждани на държава-членка, когато:

- а) преди започването на процедурите по развода или анулирането на брака или по прекратяването на регистрираното съжителство, посочено в член 2, точка 2, буква б), бракът или регистрираното съжителство е продължил/о най-малко три години, включително една година в приемащата държава-членка; или
- б) по силата на споразумение между съпрузите или партньорите, посочени в член 2, точка 2, буква б) или по силата на съдебно разпореждане, съпругът или партньорът, който не е гражданин на държава-членка, притежава настойничество/попечителство над децата на гражданина на Съюза, или
- в) това е оправдано с оглед на особено трудни обстоятелства, като например, лицето е било жертва на домашно насилие, когато бракът или регистрираното съжителство са били още в сила; или
- г) по силата на споразумение между съпрузите или партньорите, посочени в член 2, точка 2, буква б), или по силата на съдебно разпореждане съпругът/ата или партньорът, който не е гражданин на държава-членка, има правото на посещаване на непълнолетно дете, при условие че съдът е постановил, че посещенията трябва да се провеждат в приемащата държава-членка, толкова време, колкото е необходимо.

Преди да се придобие право на постоянно пребиваване, правото на пребиваване на въпросните лица продължава да зависи от изискването те да могат да докажат, че са работници или самостоятелно заети лица или че притежават достатъчно средства за себе си и за членовете на своето семейство, така че да не се превърнат в тежест за системата за социално подпомагане на приемащата държава-членка през времето на пребиваването си, и че имат пълна здравна осигуровка в приемащата държава-членка или че са членове на вече създадено в приемащата държава-членка семейство на лице, отговарящо на тези изисквания. „Достатъчни средства“ са средствата, определени в член 8, параграф 4.

Такива членове на семейството запазват своето право на пребиваване изключително на лична основа.

*Член 14***Запазване на правото на пребиваване**

1. Гражданин на Съюза и членовете на техните семейства притежават правото на пребиваване, предвидено в член 6, дотогава, докато не се превърнат в неприемлива тежест за системата за социално подпомагане на приемащата държава-членка.

2. Гражданин на Съюза и членовете на техните семейства притежават правото на пребиваване, предвидено в членове 7, 12 и 13, дотогава, докато отговарят на условията, посочени в тези членове.

В конкретните случаи, при които съществува основателно съмнение относно това, дали гражданин на Съюза или членове на

▼B

неговото/нейното семейство отговарят на условията, посочени в членове 7, 12 и 13, държавите-членки имат право да проверяват дали тези условия са изпълнени. Проверката не се извършва регулярно.

3. Мярката експулсиране не може да бъде автоматична последица от прибягване от страна на гражданин на Съюза или от страна на членове на неговото/нейното семейство до системата за социално подпомагане на приемащата държава-членка.

4. Чрез дерогация от параграфи 1 и 2 и без да се засягат разпоредбите на глава VI, мярката експулсиране не може в никакъв случай да се предприеме по отношение на граждани на Съюза или членове на техните семейства, ако:

- а) гражданите на Съюза са работници или самостоятелно заети лица; или
- б) гражданите на Съюза са влезли на територията на приемащата държава-членка, за да търсят заетост. В този случай гражданите на Съюза и членовете на техните семейства не могат да бъдат експулсирани, докато гражданите на Съюза могат да представят доказателства за това, че продължават да търсят заетост и за това, че имат реален шанс да бъдат наети на работа.

*Член 15***Процедурни гаранции**

1. Процедурите, предвидени от членове 30 и 31, се прилагат по аналогия за всички решения, ограничаващи свободното движение на граждани на Съюза и на членове на техните семейства от съображения, различни от тези, свързани с обществен ред, обществената сигурност или общественото здраве.

2. Изтичането на срока на валидност на картата за самоличност или на паспорта, въз основа на които въпросното лице е влязло в приемащата държава-членка и въз основа на които му е било издадено удостоверение за регистрация или карта за пребиваване, не представлява основание за експулсиране от приемащата държава-членка.

3. Приемащата държава-членка не може да налага забрана за влизане в контекста на решението за експулсиране, по отношение на което се прилага параграф 1.

ГЛАВА IV

Право на постоянно пребиваване

Раздел I

Изисквания за придобиване на право*Член 16***Общо правило за граждани на Съюза и членове на техните семейства**

1. Граждани на Съюза, които са пребивавали законно в приемащата държава-членка в продължение на непрекъснат срок от пет години, имат право на постоянно пребиваване в тази държава. Това право не зависи от условията, предвидени в глава III.

▼B

2. Параграф 1 се прилага също така за членове на семейството, които не са граждани на държава-членка, ако те са пребивавали законно заедно с гражданина на Съюза в приемащата държава-членка в продължение на непрекъснат срок от пет години.

3. Непрекъснатостта на пребиваването не се влияе от временни отсъствия, ненадвишаващи общо шест месеца на година, или от отсъствия с по-голяма продължителност за отбиване на задължителна военна служба, или от едно отсъствие от максимум дванадесет последователни месеца поради уважителни причини като бременност и раждане, тежко заболяване, следване или професионално обучение или командироване в друга държава-членка или в трета страна.

4. След като бъде придобито, правото на постоянно пребиваване се губи само при отсъствие от приемащата държава-членка за срок, надвишаващ две последователни години.

*Член 17***Изключения за лица, които вече не работят в приемащата държава-членка и за членовете на техните семейства**

1. Чрез дерогация от член 16 правото на постоянно пребиваване в приемащата държава-членка може да се придобие преди приключването на непрекъснат срок на пребиваване от пет години от:

а) работници или самостоятелно заети лица, които към момента на спиране на работа са навършили определената от законодателството на въпросната държава-членка възраст за получаване на право на пенсия за старост, или работници, които преустановяват извършването на дейност като заети лица, за да се пенсионират рано, при условие че те са работили в тази държава-членка в продължение най-малко на предхождащите дванадесет месеца и че са пребивавали в нея непрекъснато повече от три години.

Ако законодателството на приемащата държава-членка не дава право на пенсия за старост на определени категории самостоятелно заети лица, условието за възраст се смята за изпълнено, когато въпросното лице навърши 60 години.

б) работници или самостоятелно заети лица, които са пребивавали непрекъснато в приемащата държава-членка в продължение на повече от две години и спират да работят в резултат на трайна неработоспособност.

Ако тази неработоспособност е резултат от трудова злополука или професионална болест, даващи на въпросното лице право на обезщетение, платими изцяло или отчасти от институция в приемащата държава-членка, не се налага условие по отношение на продължителността на пребиваването;

в) работници или самостоятелно заети лица, които след три години на непрекъсната заетост и пребиваване в приемащата държава-членка работят в качеството на заето или самостоятелно заето лице в друга държава-членка, като едновременно с това запазват приемащата държава-членка като място за пребиваване, към което се връщат по правило всеки ден или поне веднъж седмично.

▼B

За целите на получаването на правата, посочени в букви а) и б), периодите на заетост, прекарани в държавата—членка, в която въпросното лице работи, се считат за прекарани в приемащата държава—членка.

Периодите на принудителна безработица, надлежно регистрирани от съответното бюро по труда, периодите, през които лицето не е работило, поради независещи от него причини, както и отсъствията от работа или прекъсването на работа поради болест или злополука, се считат за периоди на заетост.

2. Условието по отношение на продължителността на пребиваване и работа, определени в параграф 1, буква а), и условието по отношение на продължителността на пребиваване, определено в параграф 1, буква б), не се прилагат, ако съпругът/ата или партньорът (посочен в член 2, точка 2, буква б) на работника или самостоятелно заетото лице е гражданин на приемащата държава—членка или е загубил гражданството си в тази държава—членка по силата на сключването на брак с този работник или самостоятелно заето лице.

3. Независимо от националността си, членовете на семейството на работник или самостоятелно заето лице, които пребивават заедно с него на територията на приемащата държава—членка, имат право на постоянно пребиваване в тази държава—членка, ако самият работник или самостоятелно заето лице е придобил правото на постоянно пребиваване в тази държава—членка въз основа на параграф 1.

4. Ако, въпреки това, работникът или самостоятелно заетото лице почине, докато все още работи, но преди да е придобил статус на постоянно пребиваващ в приемащата държава—членка въз основа на параграф 1, членовете на семейството му, които пребивават с него в приемащата държава—членка, придобиват правото на постоянно пребиваване в тази държава, при условие че:

- а) работникът или самостоятелно заетото лице към момента на смъртта е пребивавал без прекъсване на територията на тази държава—членка в продължение на две години; или
- б) смъртта е в резултат на трудова злополука или професионална болест; или
- в) преживялата съпруга/преживелият съпруг е загубил гражданството си на тази държава—членка след сключването на брак с работника или самостоятелно заетото лице.

Член 18

Придобиване на правото на постоянно пребиваване от определени членове на семейството, които не са граждани на държава—членка

Без да се засяга член 17, членовете на семейството на гражданин на Съюза, за които са приложими член 12, параграф 2 и член 13, параграф 2 и които отговарят на условията, постановени в тези разпоредби, придобиват право на постоянно пребиваване, след като пребивават законно в приемащата държава—членка в продължение на пет последователни години.



Раздел II

Административни формалности

Член 19

Документ, удостоверяващ постоянното пребиваване на граждани на Съюза

1. Въз основа на молба за това и след като са проверили продължителността на пребиваването, държавите-членки издават на гражданите на Съюза, които имат право на постоянно пребиваване, документ, удостоверяващ постоянното пребиваване.
2. Документът, удостоверяващ правото на постоянно пребиваване, се издава във възможно най-кратък срок.

Член 20

Карта за постоянно пребиваване за членове на семейството, които не са граждани на държава-членка

1. Държавите-членки издават на членовете на семейството, които не са граждани на държава-членка и които имат право на постоянно пребиваване, карта за постоянно пребиваване в срок от шест месеца от подаването на молбата. Картата за постоянно пребиваване се преиздава автоматично на всеки десет години.
2. Молбата за издаване на карта за постоянно пребиваване се подава, преди да е изтекъл срокът на валидност на картата за пребиваване. Неспазването на изискването за подаване на молба за карта за постоянно пребиваване може да доведе до налагане спрямо въпросното лице на съразмерни и недискриминационни санкции.
3. Прекъсване на пребиваването, което не надхвърля две последователни години, не засяга валидността на картата за постоянно пребиваване.

Член 21

Непрекъснатост на пребиваването

За целите на настоящата директива непрекъснатостта на пребиваването може да бъде удостоверена посредством всякакви по вид доказателства, използвани в приемащата държава-членка. Непрекъснатостта на пребиваването се нарушава от всяко едно решение за експулсиране, надлежно приложено срещу въпросното лице.

ГЛАВА V

Разпоредби, които са общи по отношение на правото на пребиваване и на правото на постоянно пребиваване

Член 22

Териториален обхват

Правото на пребиваване и правото на постоянно пребиваване обхващат цялата територия на приемащата държава-членка. Държавите-членки могат да налагат териториални ограничения на правото на пребиваване и на правото на постоянно пребиваване, само когато същите ограничения се прилагат и по отношение на техните граждани.



Член 23

Сродни права

Независимо от националността си, членовете на семейството на гражданин на Съюза, които притежават право на пребиваване или право на постоянно пребиваване в държава-членка, имат право да извършват дейност срещу възнаграждение като заети или самостоятелно заети лица.

Член 24

Еднакво третиране

1. При спазване на конкретните разпоредби, изрично предвидени в Договора и вторичното законодателство, всички граждани на Съюза, които пребивават въз основа на настоящата директива на територията на приемащата държава-членка, се ползват с третиране, еднакво с третирането на гражданите на тази държава-членка в рамките на обхвата на приложение на Договора. Това право се разпростира и включва членовете на семейството, които не са граждани на държава-членка и които имат право на пребиваване или постоянно пребиваване.

2. Чрез дерогация от параграф 1 приемащата държава-членка не се задължава да предостави право на социално подпомагане през първите три месеца на пребиваване или при необходимост, по-дългия срок, регламентиран в член 14, параграф 4, буква б), нито се задължава преди придобиването на право на постоянно пребиваване да отпусна финансова помощ за издръжка за обучение, включително и за професионално обучение, състояща се от безвъзмездна помощ или студентски заеми за лица, различни от работници или самостоятелно заети лица, лица, които запазват такъв статус и членове на техните семейства.

Член 25

Общи разпоредби относно документите за пребиваване

1. Притежаването на удостоверение за регистрация, посочено в член 8, на документ, удостоверяващ постоянно пребиваване, на удостоверение, удостоверяващо подаването на молба за карта за пребиваване на член на семейството, на карта за пребиваване или на карта за постоянно пребиваване не може при никакви обстоятелства да представлява предварително условие за упражняване на дадено право или за изпълнението на административна формалност, тъй като притежаването на права може да бъде удостоверено посредством всякакви други доказателствени средства.

2. Всички документи, споменати в параграф 1, се издават безплатно или срещу такса, ненадвишаваща таксата, налагана на гражданите на държавата за издаването на подобни документи.

Член 26

Проверки

Държавите-членки могат да извършват проверки за спазването на изискването, произтичащо от тяхното национално законодателство по отношение на лица, които не са техни граждани, винаги да носят удостоверение си за регистрация или картата си за пребиваване, при условие че същото изискване важи за техните граждани по отношение на тяхната карта за самоличност. В случай на неспазване на това изискване, държавите-членки могат да наложат санкции, еднакви с тези, налагани на техните граждани за това, че не носят картата си за самоличност.



ГЛАВА VI

Ограничения на правото на влизане и на правото на пребиваване на основания, свързани с обществения ред, обществената сигурност или общественото здраве*Член 27***Общи принципи**

1. При спазване на разпоредбите на настоящата глава държавите-членки могат да ограничат свободата на движение и пребиваване на граждани на Съюза и на членове на техните семейства, независимо от националността им, от съображения, свързани с обществения ред, обществената сигурност или общественото здраве. Забранява се позоваването на такива съображения за икономически цели.

2. Мерките, предприети от съображения, свързани с обществения ред или обществената сигурност, трябва да са в съответствие с принципа на пропорционалността и да се основават изключително на личното поведение на въпросното лице. Наличието на предишни наказателни присъди не представлява само по себе си основание за предприемането на такива мерки.

Личното поведение на въпросното лице трябва да представлява истинска, реална и достатъчно сериозна заплаха, която засяга някой от основните интереси на обществото. Не се приемат мотиви, които са изолирани от конкретния случай и които се опират на съображения за обща превенция.

3. За да се установи дали въпросното лице представлява заплаха за обществения ред или обществената сигурност, при издаването на удостоверение за регистрация или при липса на система за регистрация, не по-късно от три месеца от датата на пристигане на въпросното лице на нейна територия или от датата на докладването за неговото/нейното присъствие на територията ѝ съгласно разпоредбите на член 5, параграф 5 или при издаването на картата за пребиваване, приемащата държава-членка може, ако сметне това за важно, да поиска от държавата-членка на произход на лицето и ако това е необходимо, от други държави-членки да осигурят информация относно евентуално предишно полицейско досие, което въпросното лице може да има. Такива справки не са рутинна практика. Държавата-членка на произход дава отговора си в срок от два месеца.

4. Държавата-членка, която е издала паспорта или картата за самоличност, дава възможност на притежателя на документа, който е бил експулсиран от друга държава-членка на основание, свързано с обществения ред, обществената сигурност или общественото здраве, да влезе отново на нейна територия без всякакви формалности, дори ако документът вече не е валиден или гражданството на притежателя се оспорва.

*Член 28***Защита срещу експулсиране**

1. Преди да вземе решение за експулсиране на основания, свързани с обществения ред или обществената сигурност, приемащата държава-членка взема предвид продължителността на пребиваване на въпросното лице на нейна територия, неговата/нейната възраст, здравословно състояние, семейно и финансово положение, социална и културна интеграция в приемащата държава-членка и степента на неговите/нейните връзки със страната на произход.

▼B

2. Приемаштата държава—членка не може да взема решение за експулсиране срещу граждани на Съюза или членове на семейства им, независимо от националността им, които имат право на постоянно пребиваване на нейна територия, освен в случай на сериозни основания, свързани с обществения ред или обществената сигурност.

3. С изключение на случаите, когато решението се основава на императивни основания, свързани с обществената сигурност, както е определена от държавите—членки, решение за експулсиране не може да се взема срещу граждани на Съюза, ако те:

- а) са пребивавали в приемаштата държава—членка през последните десет години; или
- б) са непълнолетни, освен ако експулсирането е необходимо за висшите интереси на детето, както е предвидено в Конвенцията на Организацията на обединените нации за правата на детето от 20 ноември 1989 г.

*Член 29***Обществено здраве**

1. Единствените заболявания, оправдаващи вземането на мерки, ограничаващи свободата на движение, са заболяванията с епидемичен потенциал, както са определени в съответните документи на Световната здравна организация, и други инфекциозни или заразни паразитни заболявания, ако те са обект на защитни разпоредби, приложими по отношение на гражданите на приемаштата държава—членка.

2. Заболявания, настъпили след период от три месеца от датата на пристигането на лицето, не представляват основание за експулсиране от територията на страната.

3. Когато има сериозни индикации, че това е необходимо, държавите—членки могат в срок от три месеца от датата на пристигане да изискат от лицата, притежаващи право на пребиваване, да преминат безплатно медицински преглед, за да се удостовери, че те не страдат от някое от състоянията, посочени в параграф 1. Такива медицински изследвания не могат да бъдат рутинна практика.

*Член 30***Уведомяване за решенията**

1. Заинтересованите лица се уведомяват писмено за всяко решение, взето съгласно член 27, параграф 1, по такъв начин, че да могат да разберат съдържанието му и последствията му за тях.

2. Заинтересованите лица се информират точно и изчерпателно за съображенията, свързани с обществения ред, обществената сигурност и общественото здраве, на които се основава взетото в техния случай решение, освен ако това не противоречи на интересите на държавната сигурност.

3. В уведомлението се посочва съдът или административният орган, пред който заинтересованото лице може да обжалва, срокът за обжалване и ако това приложимо, разрешеният срок, в който лицето трябва да напусне територията на държавата—членка. Освен в надлежно обосновани спешни случаи, разрешеният срок за напускане на територията на страната е не по-малък от един месец от датата на уведомлението.



Член 31

Процедурни гаранции

1. На засегнатите лица се дава достъп до процедури за обжалване по съдебен и когато е целесъобразно, административен път в приемащата държава-членка или искане за преразглеждане на всяко решение, взето по отношение на тях на основания, свързани с обществения ред, обществената сигурност или общественото здраве.

2. Когато жалбата срещу решението за експулсиране е придружена от молба за временно разпореждане за спиране на изпълнението на това решение, действителното експулсиране от територията на страната не може да се извърши, докато не бъде взето решение относно временното разпореждане, с изключение на случаите:

— когато решението за експулсиране се основава на предишно съдебно решение; или

— когато засегнатите лица вече са имали достъп до съдебно разглеждане; или

— когато решението за експулсиране се базира на императивни основания, свързани с обществената сигурност по смисъла на член 28, параграф 3.

3. Процедурите за правна защита дават възможност да се разгледа законосъобразността на решението, както и да се проверят фактите и обстоятелствата, на които се основава предложената мярка. Те гарантират, че решението не е несъразмерно, особено с оглед на изискванията, постановени в член 28.

4. Държавите-членки могат да забранят достъпа на въпросното лице до тяхната територия, докато трае процедурата за правна защита, но те не могат да попречат на лицето да представи своята защита лично, освен в случаите, когато неговото/нейното появяване може да причини сериозно нарушаване на обществения ред или обществената сигурност или когато обжалването касае отказ на разрешение за влизане на територията на страната.

Член 32

Срок на действие на заповедите за забрана на достъп

1. Лицата, на които е бил забранен достъп до страната от съображения, свързани с обществения ред или обществената сигурност, могат да подадат молба за вдигане на забраната за достъп след разумен период от време, в зависимост от обстоятелствата и при всички случаи след три години от изпълнението на окончателната заповед за забрана на достъпа, валидно приета в съответствие със законодателството на Общността, като излагат мотиви, показващи, че е настъпила съществена промяна в обстоятелствата, които са дали основание за решението за забраната на достъп.

Засегнатата държава-членка се произнася по тази молба в срок от шест месеца от подаването ѝ.

2. Лицата, посочени в параграф 1, няма да имат право да влизат на територията на въпросната държава-членка, докато се разглежда тяхната молба.

▼B*Член 33***Експулсирането като наказание или правна последица**

1. Заповеди за експулсиране не могат да се издават от приемащата държава-членка като наказание или юридическа последица на наказание лишаване от свобода, освен ако те не отговарят на изискванията на членове 27, 28 и 29.

2. Ако заповедта за експулсиране така, както е предвидена в параграф 1, бъде изпълнена след повече от две години от издаването ѝ, държавата-членка проверява дали засегнатото лице в действителност и към настоящия момент представлява заплаха за обществения ред или обществената сигурност и преценява дали е настъпила някаква съществена промяна в обстоятелствата след момента на издаването на заповедта за експулсиране.

ГЛАВА VII

Заключителни разпоредби*Член 34***Гласност**

Държавите-членки разпространяват информацията относно правата и задълженията на гражданите на Съюза и членовете на техните семейства по въпросите, които са предмет на настоящата директива, и по-конкретно посредством кампании за повишаване на осведомеността, реализирани чрез националните и местните медии и други средства за комуникация.

*Член 35***Злоупотреба с права**

Държавите-членки могат да приемат необходимите мерки за отказване, прекратяване или отнемане на някое от правата, предоставени с настоящата директива, в случаи на злоупотреба с права или измама, като фиктивните бракове например. Всички такива мерки са съразмерни и са обект на процедурните гаранции, предвидени в членове 30 и 31.

*Член 36***Санкции**

Държавите-членки определят разпоредби относно санкциите, приложими по отношение на нарушаването на националните правила, приети за прилагането на настоящата директива, и приемат мерките, необходими за тяхното приложение. Постановените санкции следва да бъдат ефективни и съразмерни. Държавите-членки уведомяват Комисията за тези разпоредби не по-късно от 30 април 2006 г. и колкото се може по-бързо в случай на последващи промени.

*Член 37***По-благоприятни национални разпоредби**

Разпоредбите на настоящата директива не засягат законовите, подзаконовите или административните разпоредби, определени от държава-членка, които биха били по-благоприятни за лицата, обект на настоящата директива.

▼B*Член 38***Отмяна****▼M1****▼B**

2. Директиви 64/221/ЕИО, 68/360/ЕИО, 72/194/ЕИО, 73/148/ЕИО, 75/34/ЕИО, 75/35/ЕИО, 90/364/ЕИО, 90/365/ЕИО и 93/96/ЕИО се отменят, като отмяната влиза в сила от 30 април 2006 г.

3. Препратките към отменените разпоредби и директиви се тълкуват като препратки към настоящата директива.

*Член 39***Доклад**

Не по-късно от 30 април 2008 г. Комисията представя доклад пред Европейския парламент и Съвета относно прилагането на настоящата директива, заедно с всички необходими предложения, по-специално относно възможността да се удължи срокът, през който гражданите на Съюза и членовете на техните семейства могат да пребивават на територията на приемащата държава-членка без допълнителни условия. Държавите-членки предоставят на Комисията информацията, необходима за изготвянето на отчета.

*Член 40***Транспониране**

1. Държавите-членки приемат законовите, подзаконовите и административните разпоредби, за да се съобразят с настоящата директива до 30 април 2006 г.

Когато държавите-членки приемат тези мерки, в тях се съдържа позоваване на настоящата директива или то се извършва при официалното им публикуване. Редът и условията на позоваването се определят от държавите-членки.

2. Държавите-членки съобщават на Комисията текста на разпоредбите от националното законодателство, които те приемат в областта, уредена с настоящата директива, заедно с таблица, показваща съответствието между разпоредбите на настоящата директива и приетите национални разпоредби.

*Член 41***Влизане в сила**

Настоящата директива влиза в сила в деня на нейното публикуване в *Официален вестник на Европейския съюз*.

*Член 42***Адресати**

Адресати на настоящата директива са държавите-членки.